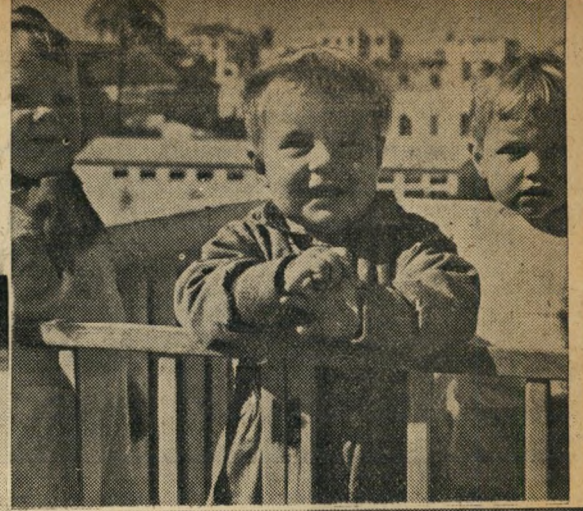

יְלָדִים עַל הַגְּבוּל

היתה זאת התמונה הראשונה של מלחמה: המון ערבי פרוץ התפרץ משער יפו למרכז המסחרי, שדה, הצית, החריב, צלמים וריים הסריטו בקדחתנות את ההמון, שרקד מסביב לערמת הסחורות הבעורות; השוטרים הבריטיים עמדו מן הצד, חייכו.

להבות המרכז המסחרי הפכו, באותו יום, סמל בעיניו היישוביים. הם סימלו את הגבול, אליו הוועק הנוער, שעליו נקרא ללחום.

ימים רבים נשאר המרכז המסחרי בידי הערבים. הקו העברי הגיע רק עד בווינגראד, המוקפת גדר-תיל. בקולנוע רקס ישבו הערבים, החנויות החרבות של המרכז המסחרי היו עמוק בעורף הערבי. זה הפכו שדה אמונים לקרבות רחוב. מתנדבים עיראקים ולגינורים קפצו מחנות שרופה אחת למשנה, חבלנים מתאמנים מוטטו קירות, פרצו חורים מבית לבית. בתום האמון נים דמה המרכז לבנייני הירושמימה ונאגאסקאי.

שטח הפקר. האמונים לא עזרו בהרבה לערבים. לעומת זאת, הרבו להועיל לכוחות העבריים. כשהתפרצו, סוף-סוף, אל המרכז המסחרי, עברו האנשים בעד החורים שבקירות מחנות לחנות, מבית לבית. המרכז נכבש. הקו הערבי נזרק חזרה אל חומות העיר העתיקה. הקו העברי הגיע עד בית טאנוס הגדול, המשקיף אל שער יפו. בין שני הקוים נשאר שטח-הפקר של מאה ועשרים צעד, ובו מספר בתים קטנים, שאף צד לא הספיק לפוצצם בעוד מועד.

המלחמה הפכה מלחמת-עמדות משעממת. בבית-טאנוס נשאר ארו יחידות, ללא מעשה. מפעם לפעם פגע בבית פנו ערבי מן העיר העתיקה, נקב את הקירות, התקרה, הרצפות. מוטות בסוץ נמעכו, נתלו כענפי-עצים אחרי סערה. החיילים המשוך עממים, בני תריסר ארצית, ליכלכו. את הקירות בכהובות ובשמות בתריסר שפות. הריצפה המנוקבת של קומת-הקרקע הפכה בית-כסא ציבורי.

4 מיטות, 12 איש. כשנגמרה המלחמה, לא חזרו החיים במרכז המסחרי למסלולם. לאיש לא היה רצון לחזור אל הבתים החרבים, אל החנויות הנפיצות, אשר באף אחת מהן לא נשארה תקרה. מלבד מוסך של חיילים משוחררים ונשאר המרכז ריק מאדם.

אולם במדינה זו, הסוגנת מאות אלפי עולים, לא יתכן חלל ריק. במחנות-עולים, במעברות, נדחס עם הדש, שלח את מרגליו לכל כנפי הארץ, כבימי משה ויהושע. מרגלים אלה חזרו והודיעו: ישנה שכונה ריקה, מפוצצת, מלוכלכת. היא טובה ממחנה-העולים.

לפני חצי שנה החלה הפלישה. משפחות משפחות של עולים מעיראק ירדו על המרכז, תפסו את המבנים החרבים. גם הן לא יכלו לגור בחנויות הפתוחות. אולם מאחורי כל חזית מפוצצת היה מחסן זעיר, מכוסה, שלא פוצץ. בכל מחסן כזה, שגודלו כגודל חדר-אמבטיה בינוני, השתכנה משפחה. הריהוט: שורה של 5-4 מיטות, ללא רווחים ביניהן, עליהן ישנים 12 או 15 בני המשפחה, ארגו המשמש שולחן, קערה גדולה לביישול ולכביסה.

המאשרים ביותר פלשו לבית טאנוס. בקומה השניה של הבית שורה של חדרים, ללא דלתות, ללא חלונות. בכל חדר 4 מיטות שהושמו יחד כמיטה אחת, עליהן שוכבים 10, 12, 15 איש, כולל נערים ונערות, בחורים ובהורות, ומינוקות. מלבדן: שולחן שהיה פעם ארגו, פרימוס, קימקום. מלבדם: לא כלום.

ציאה וגדר-תיל. בקומה התחתונה, מתחת למוטות הבטון המפוצצים המשתלשלים מן התקרה, על רצפת-הבטון הנקובה, שאפשר ליפול דרכה לעומק של 4-5 מטרים, בין ערימות הצואה המסריחות, ליד גדר-תיל של הגבול, משחקים הילדים.

א. א. א. א.

צילום: דויד רובינגר

מתחת לגושי בטון מפוצצים משחקים להם שלושה ילדים. מלוכלכים. קרוטי-בגדים. אוזני מזר רעב. לפני 4 חדשים באו מעיראק. למוקדת חדשה. עתה הם נמצאים בין שני גבולות. ממזרח, מרחק צעדים מעטים, מתוהות גדר-התיל של הגבול המדיני. שם מוקדת חומת העיר העתיקה. דרך שער יפו (בתמונה משמאל) נראים הבתים הראשונים של העיר הערבית. ליד חומת-המחסום עומד חייל הלגיון, הכיש כפיה אדומה. בידו הרובה. אם יעברו התינוקות את הגדר, אם יצעדו צעדים אחדים לכיוון זה - יירו.

ממערב, מרחק צעדים מעטים, נמצא הנבול השני. אכזרי יותר. אך בלתי-נראה. הנבול של "הישוב הוותיק". שם, מעבר לגבול זה, שוקקים החיים ברחוב הנסיכה מרי, מלאות החנויות, טסים הקרייזרים. שם יושבים ילדים אחרים. לכושים יפה. ניזונים יפה. האמה רודפת אחריהם, כשברכה כוס הלחן. הגנת מלמדת אותם "עונה, עונה, עונה..."